

Plukovník doc. RSDr. Zdeněk Procházka, DrSc.

K aktuálním úkolům společenskovědní činnosti

Jestliže jsme se při příležitosti 70. výročí VRSR zamýšleli nad dosaženými výsledky a dalšími úkoly společenských věd v ČSLA, je užitečné připomenout, že sama VRSR byla:

1. Výsledkem revolučního převratu ve vědě, v teorii, ve společenském myšlení. Jejím nezbytným předpokladem byl vznik marxismu, objev zákonitostí dějinného vývoje, které se do té doby jen živelně pro-
sazovaly v historii lidské civilizace. Poznání proč a podle jakých zákonitostí probíhá společenský vývoj a jak je možné jej vědomou lidskou činností měnit.

2. Výsledkem rozvinuté teorie marxismu v nových historických podmínkách monopolního kapitalismu, v podmínkách imperialismu. V. I. Lenin současně nejen obrovskou teoretickou prací, ale i ohromnou politickou a organizační činností ověřil vědeckou teorii socialismu v praxi tím, že ji právě VRSR přeměnil v realitu, že ji vtiskl konkrétní podobu.

Marxismus-leninismus, teorie vědeckého socialismu, byl, je a zůstává pevným ideově teoretickým základem správné a účinné politiky komunistů. Realita uplynulých 70 let i realita současného světa přesvědčivě potvrzují, že jen na základě marxismu-leninismu je možné řešit závažné otázky nejen dalšího rozvoje socialismu, ale konečkoně celé civilizace. Všechny významné pokrokové politické a sociálně politické

změny, jež jsou pro současnou podobu světa charakteristické, byly nastoupeny a podstatně ovlivněny právě VRSR. Říjnem přešel socialismus z oblasti ideálů a teorie do historické praxe, Říjen se stal hlavní silou světového revolučního pokroku. Říjnem vstoupilo lidstvo i do nové epochy řešení otázek všelidských, zejména otázek války a míru.

70. výročí VRSR proběhlo v mimořádné době rozvoje socialismu i celého světa. V době, kdy bylo třeba nalézt odpovědi na naléhavé otázky, které svou novostí, rozsahem nemají obdobu. A socialismus je musí řešit v co nejkratší historické době. Je zcela zákonité, že tyto úkoly by měla a musí řešit především věda.

Soudruh M. Gorbačov ukázal velmi přesvědčivě, co to znamená. K. Marx a B. Engels kdysi napsali, že „dříve než proletariát vybojuje svá vítězství na barikádách a na bojištích, ohlásí příchod své vlády řadou vítězství intelektuálních“.

Pokud jde o dnešní dobu, můžeme říci, že ještě než dosáhneme kvalitativně nového stavu naší společnosti, musíme dosáhnout velkých intelektuálních úspěchů a významně pokročit vpřed v teorii, v tvůrčím objasňování nových jevů a životních procesů. Teorie je nezbytná nejen pro perspektivní sociální a politickou orientaci a pro řešení celosvětových otázek války a míru, je jí zapotřebí doslova pro každý náš

krok. Žádná sebevýznamnější praktická otázka by nemohla být řešena, kdyby nebyla teoreticky objasněna a zdůvodněna. Sama teoretická činnost se stává jednou z nejdůležitějších hybných sil socialistické a komunistické výstavby, nejdůležitějším nástrojem přestavby. Obrovský rozvoj teorie, který bývá souhrnně označován za nové politické myšlení, je přesvědčivým důkazem, že v Sovětském svazu postupují právě tímto způsobem.

Historický odkaz VŘSR, významné výsledky, úsilí o další rozvoj společenských věd v Sovětském svazu, jsou inspirujícím příkladem při rozpracování vojenskopolitických aspektů XVII. sjezdu KSČ a úkolů uložených velení ČSLA. Ve VHÚ vycházíme přirozeně z těch výsledků, kterých se podařilo doposud dosáhnout.

1. V oblasti vojenské historie vycházíme důsledně z marxisticko-leninské teorie o dialektické jednotě minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Právě současná doba ukazuje více než přesvědčivě, jak poznání reálného vývoje událostí a faktů historie slouží společenské praxi. Pomáhá politice určovat podstatu sociálních jevů, poskytuje jí potřebná poučení pro koncipování programových linií. Významné je, že historické vědomí je nejmásovější, nejširší formou ideologického vědomí lidí. Tvoří mimo jiné nezbytný pevný základ pro výchovu k socialistickému vlastenectví a internacionalismu, obraně socialistické vlasti atd. Proto také ne náhodou je v popředí ideologické diverze imperialismu. Zejména v současném období, kdy úkoly, které řešíme a budeme řešit, přímo navazují na revoluční stránky našich dějin a jsou jejich přímým pokračováním.

Ve výzkumné činnosti se podařilo dosáhnout výrazného přechodu od dílčích úkolů (článků, statí, brožur) k rozsáhlým syntetickým pracím. Svého druhu pracím, které mají fundamentální význam pro ČSLA a některé z nich skutečně význam celostátní. V návaznosti na celostátní úkol uceleného zpracování dějin našich národů jsme připravili ve spolupráci prakticky všech vojenských historiků ČSLA šestidílné Vojenské dějiny Československa, které takto nebyly zpracovány za celou dobu existence samostatného státu. Vyšel 3. díl. Bylo vydáno souhrnné zpracování historie partyzánského hnutí za 2. světové války. Máme k dispozici přehled 12 dílů Dějin druhé světové války. Byla zpracována historie vojenské politiky KSČ. Zpracovali jsme první variantu historie výstavby ČSLA v letech 1945–1980.

Věnujeme pozornost, spolu s vojensko-

historickými ústavy, zpracování zkušeností bratrských armád z internacionální obrany socialismu, které mají zásadní význam. Byla vydána česky a ruský společná československo-sovětská publikace Na věčné časy. Společná publikace ČSLA, BLA a NLA NDR Morálně politický potenciál ozbrojených sil socialistického společenství. Pokračujeme prakticky se všemi bratrskými armádami ve společných pracích.

2. V oblasti vojenskopolitických výzkumů se prohloubilo zaměření vědecké práce na aktuální potřeby společenské praxe, na těsné sepětí s aktuálními potřebami ideologické práce HPS a konkrétní praxí vojsk.

Soustavně děláme u útvarů výzkumy problémů vojenské kázně. Např. ve výzkumech: Vliv vojenské základní služby na formování vojenskopolitického vědomí, morálně politických a bojových kvalit vojáků, Důsledky vědeckotechnického rozvoje v sociálně politických vztazích, zejména v upevňování kázně, boj s delikvencí vojáků základní služby atd.

Zkoumáme stav a vývoj ideové výchovy, PSM, účinnost boje s ideologickou diverzí proti ČSLA. Soustavně a dlouhodobě jsme začali sledovat názory každého ročníku nastupujících povolanců a vojáků odcházejících do zálohy.

Vytvořením skupiny pro průzkum veřejného mínění v ČSLA uskutečňujeme podle požadavků velení armády rychlé operativní průzkumy k významným rozkazům ministra národní obrany a dalším aktuálním opatřením. Tak jsme uskutečnili výzkum k postupu realizace RMNO č. 012, výzkum o podmínkách a úrovni plnění závěrů celostátního stranického aktivu k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ.

Oprávněné je možné konstatovat, že vědeckí pracovníci na tomto úseku naší výzkumné práce skutečně bezprostředně žijí problémy naší armády. Pokročili jsme i v úsilí, aby výsledky naší vědecké práce byly pro řídicí orgány maximálně užitečné. A to nejen jako poznatky o existujícím stavu v závěrečných zprávách z empirických výzkumů. Ale i formou expertiz pro nadřízené orgány, právě tak jako formou dílčích podkladů k tvorbě výcvikových a řídicích dokumentů (např. při výběru a formulování ukazatelů morálně politického stavu a kázně). Pravidelná je účast našich vědeckých pracovníků na přípravě kádrů na různých stupních. Konečně — snažíme se předávat některé výsledky i formou statí, článků i knižních publikací — takových jako jsou publikace Vojenská jednotka a kázeň nebo Úkoly velitele čtyři při vedení a výchově vojáků apod.

Tolik velice stručně o základních výsledcích naší vědecké práce. Nezakrýváme přitom a jsme si dobře vědomi, že v činnosti našich vědeckých pracovišť existuje řada problémů, slabin a nedostatků. Myslím, že není účelné v článku podrobněji hovořit o našich problémech v obsahovém zaměření výzkumů, slabinách v komplexnosti řešení úkolů, potřebě a skutečně dosažené integraci vědeckovýzkumné práce, nedostatečné koordinace s oblastí vojenských a technických věd, nedostatků v úrovni teoretické a metodologické připravenosti našich vědeckých a odborných pracovníků a vůbec кадровém zabezpečení.

Ještě k výhledu do dalších let. Máme konkrétní představy i plány o postupech a přístupech řešení aktuálních úkolů společenskovední činnosti ve VHÚ do budoucna. Jde především o to, aby vědecktí a odborní pracovníci ústavu si v celé šíři i hloubce osvojili ohromný teoretický přínos XVII. sjezdu KSČ a XXVII. sjezdu KSSS, aby si osvojovali stále bohatší výsledky sovětských společenských věd a drželi krok s jejich bouřlivým vývojem.

To se plně vztahuje i na všechny základní problémy, které řeší a budou řešit společenské vědy v ČSLA: otázky války a míru, vojenské doktríny států VS, vývoje a změn vojenské a vojenskopolitické situace v Evropě a ve světě, výstavby ozbrojených sil, ideové pevnosti, kázně a morálně politické připravenosti příslušníků ČSLA a podobně. Prostě jde o to, aby společenské vědy byly připraveny a schopny velice konkrétně a podle potřeb velení naší armády analyzovat situaci a vypracovávat potřebné závěry a doporučení pro praxi.

Chceme využít všeho, čeho jsme dosáhli samostatným studiem, výsledků odborných teoretických seminářů a dalších zaměstnání. První náměty a zamyšlení v posjezdovém období jsme využili k upřesnění vědeckých úkolů k 30. 9. 1986. Prakticky po roce jsme udělali další krok — k 30. září 1987.

Tím samozřejmě ani teoretické diskuse ani promítání závěrů do plánů naší práce nekončí. Předpokládáme a v pětiletém plánu jsme zakotvili, že v roce 1988 uskutečníme celooarmádní seminář k výměně zkušeností, k úkolům a rozvoji vojenskohistorické vědy v ČSLA z hlediska obou sjezdů a úkolů ČSLA. Podobný seminář chceme

uskutečnit i na úseku vojenskopolitických výzkumů. V obou těchto oblastech je totiž větší část vědeckých kapacit soustředěna ve VHÚ.

Celý proces bychom pak chtěli završit v roce 1989 kritickým rozбором dosavadního obsahového zaměření našich výzkumů, rozбором dosavadní struktury naší vědecké základny, její účelnosti a efektivnosti. Rozбором stavu a úrovně vědeckých a odborných kádřů a skutečných perspektivních kádřových potřeb vzhledem k novým úkolům.

Volili jsme tento postup proto, že nám umožňuje každoročně operativně řešit věci, které nazrály. Zabezpečuje však současně, aby složité náročné úkoly byly řešeny i dlouhodobě, cílevědomě a odpovědně. Aby řešení bylo skutečně výsledkem všestranných tvůrčích diskusí a v naprostém souladu s požadavky ČSLA.

Již v současné době je zřejmé, že dosáhnout nové kvality vědecké práce podle současných a zejména perspektivních potřeb ČSLA nepůjde, aniž by se cokoli změnilo, v obsahovém zaměření výzkumu, ve struktuře vědecké základny, v úrovni a rozmístění kádřů. A to nejen ve VHÚ, ale i v celé společenskovední základně ČSLA. ČSLA disponuje značným potenciálem společenských věd nejen na výzkumných pracovištích, ale i na katedrách vojenských akademií, vojenských vysokých školách atd. Pochopitelně, že tento vědecký potenciál není neomezený. Bylo by však neseřízní žádat jeho rozšiřování, aniž dříve uděláme všechno pro jeho maximální využití. Možnosti se nabízejí v koordinaci a koncentraci vědeckých kapacit na hlavní úkoly ČSLA. Rovněž existují možnosti zvyšování efektivnosti vědecké práce v ČSLA. Mimo jiné musíme sebekriticky přiznat, že jsou i ve zvyšování kvalifikační úrovně, náročnosti, odpovědnosti, kázně a organizovanosti vědeckých pracovníků.

Mnoho bychom nevyřešili přílišnou úspěchaností. Je však třeba postupovat cílevědomě a důsledně. Tak, aby jednotlivé kolektivy vědeckých pracovníků plně chápaly nejen mimořádný význam a složitost současné doby, potřeb a požadavků ČSLA, byly na výši teorie a metodologie, aby chápaly i mimořádnou odpovědnost za výsledky své práce vůči ČSLA.

Подполковник Юлиус Гумай	
Опыт из боевого сколачивания	40
Автор анализирует некоторый опыт из учений, целью которых было проработать определенные вопросы сколачивания подразделений и частей после необходимого пополнения войсками.	
Подполковник Богумир Чермак, кандидат военных наук	
Сбор и разработка разведывательных данных РВиА в ПАСУВ	45
Автор знакомит читателей с изменениями, которые вызваны автоматизацией работы штабов РВиА, а также с некоторыми данными и опытом, полученными при практической эксплуатации средств автоматизации штабов в тактическом звене.	
Генерал-лейтенант Ладислав Сохор	
Планирование боевого применения авиации фронта в массированных ударах первой воздушной операции	53
Автор использует исторический опыт советской авиации из второй мировой войны, далее из локальных войн и переносит его на вероятные условия современного боя.	
Майор Петер Барат, кандидат военных наук	
Момент внезапности и боевая готовность средств ПВО	61
Автор показывает, какую важную роль в противовоздушном бое играет момент внезапности и раскрывает действия командиров и штабов войска ПВО, направленные на недопущение достижения момента внезапности со стороны противника.	
Полковник Олдржих Догнал	
Применение электронной модели местности в войсках связи	65
Автор знакомит с данными и опытом, полученными при подготовке электронной модели, а также с возможностями реализации проекта при оптимизации процесса принятия решения командирами и штабами при сокращении сроков проведения анализа обстановки и принятия обоснованного решения.	
Полковник Эмил Кочи, кандидат военных наук, доцент	
Место, роль, состав и принципы действий оперативного тыла в современных операциях	69
Автор знакомит читателей с составом и действиями оперативного тыла и с возможностями некоторых тыловых соединений, частей и учреждений, а также с их действиями в современных операциях.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Применение десантно-штурмовых частей и мотострелковых подразделений в качестве воздушных десантов в армейской наступательной операции . . .	75
Перестройка в армии	83

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Мирослав Штангл, кандидат военных наук	
Перспективы и возможности применения лучевого оружия	87
Автор объясняет принципы действия лучевого оружия, которое основано на сосредоточении элементарной энергии, то есть лучей линейными частями. Оценивает прежде всего технические показатели и делает выводы о вероятных направлениях развития этого оружия.	
Полковник Здзек Прохазка, доктор военных наук, доцент	
К актуальным задачам общественно-научной деятельности	92
Автор основывается на результатах, достигнутых в деле разработки военно-политических задач Военным историческим НИИ. Это относится к области военной истории и военно-политических исследований.	

СОДЕРЖАНИЕ

Майор Михал Чулак, кандидат философских наук	
Вопросы укрепления воинской дисциплины и организованности жизни . . .	3
Автор рассматривает предпосылки дальнейшего повышения боевой и мобилизационной готовности ЧНА на основе образцового выполнения военных обязанностей, высокого уровня дисциплины и организованности жизни подразделений и частей.	
Полковник Лудек Казда, кандидат философских наук	
Комплексность - основная предпосылка повышения воздействия военноспециальной деятельности на эффективность идеологической работы в ПВО страны	7
Автор показывает взаимосвязь между идеологической работой и практической деятельностью. Критически оценивает подходы к комплексности проведения идеологической работы и обобщению опыта, внедряемого в ПВО страны.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-майор Йосеф Винценц	
Некоторые взгляды на подготовку и ведение первых операций	11
Автор рассматривает основные проблемы оперативного искусства, отвечающие военной доктрине государств - участников Варшавского Договора, обращая особое внимание на подготовку и ведение оборонительной операции.	
Генерал-майор Йиржи Флориан	
Военная доктрина и боевая готовность	17
Автор на основе выводов военной доктрины стран НАТО подчеркивает потребность поддержания высокой боевой готовности войск ЧНА и их приведения в состояние готовности двумя основными способами. Далее рассматривает некоторые проблемы, которые препятствуют достижению высшей степени боевой готовности.	
Полковник Зденек Грон, кандидат военных наук, доцент	
Значение, роль и место десантно-штурмовых подразделений и частей . . .	21
Автор рассматривает значение, роль и место десантно-штурмовых подразделений и частей в современном общевойсковом бою и операции. Особое внимание уделяет главным преимуществам этого десанта.	
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Перегрупуировка и смена войск в ходе наступления с прямого соприкосновения с противником	26
Автор статью взаимосвязывает со статьей, опубликованной в нашем журнале номер 3 за 1988 год. В первой части занимается объяснением понятий перегруппировка, в дальнейшем приводит принципы работы командиров, штабов и войск при обеспечении выполнения задач, которые вытекают из проблематики перегруппировки и смены.	
Подполковник Петр Немец, кандидат военных наук	
Роль командира в организации всестороннего обеспечения боя	30
Автор подчеркивает важность всестороннего обеспечения боя и в связи с этим рассматривает роль и обязанности командующего (командира) и начальника штаба.	
Майор Антонин Красны, кандидат военных наук	
Защита и оборона пунктов управления	33
Автор занимается прежде всего радиоэлектронной защитой пунктов управления общевойсковой дивизии и полка, влиянием выбора района размещения этих пунктов на их защиту и оборону, противопожарной охраной и задачами коменданта штаба, которые обусловлены его должностными обязанностями.	
	95